

Nowości w prawie karnym (sierpień/wrzesień):

• USTAWODAWSTWO

- dnia 27 sierpnia 2013 r. wchodzi w życie obszerna zmiana ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U. nr 2010, poz. 142.960). Ustawa z dnia 12 lipca 2013 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U. nr 2013, poz. 915) zakłada nowelizację następujących przepisów:

1) w art. 3 uchyla się ust. 2;

2) w art. 4:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Upoważnionym podmiotem dozorującym może być instytucja państwowa, przedsiębiorca lub podmiot zagraniczny, jeżeli jest przedsiębiorcą w rozumieniu prawa kraju rejestracji i spełnia warunki do wykonywania w Rzeczypospolitej Polskiej działalności gospodarczej.

2. Wyboru upoważnionego podmiotu dozorującego dokonuje Minister Sprawiedliwości w trybie określonym w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907).”

b) uchyla się ust. 3;

3) po art. 4a dodaje się art. 4b w brzmieniu:

„Art. 4b. 1. Jeżeli umowa z upoważnionym podmiotem dozorującym została unieważniona, rozwiązana, upłynął okres na który została zawarta lub z innych przyczyn przestała wiązać strony albo zachodzą okoliczności określone w art. 80 lub art. 81, a nie jest możliwe niezwłoczne powierzenie innemu upoważnionemu podmiotowi dozorującemu czynności, określonych w art. 3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 26.

2. Przerwa w wykonywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego rozpoczyna się z dniem usunięcia środków technicznych używanych w stosunku do skazanego, zaś kończy z dniem ponownego zainstalowania tych środków.

3. Minister Sprawiedliwości zawiadamia sądy penitencjarne o dacie rozpoczęcia wykonywania czynności, o których mowa w art. 3, przez upoważniony podmiot dozorujący.

4. Sąd penitencjarny zawiadamia o dacie, określonej w ust. 3, skazanego. Art. 14-18 stosuje się odpowiednio.”;

4) w art. 8 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) dbania o powierzone mu elektroniczne urządzenie rejestrujące i nadajnik, a zwłaszcza ich ochrony przed utratą, zniszczeniem, uszkodzeniem lub uczynieniem niezdatnymi do użytku oraz zapewnienia stałego zasilania energią elektryczną;”;

5) po art. 65 dodaje się art. 65a w brzmieniu:

„Art. 65a. 1. Upoważniony podmiot dozorujący może bez zgody sędziego penitencjarnego usunąć, wymienić, zainstalować lub założyć elektroniczne urządzenie rejestrujące lub nadajnik, jeżeli:

1) Minister Sprawiedliwości dokonał wyboru innego podmiotu jako upoważnionego podmiotu dozorującego lub na podstawie art. 81 zarządził kontynuowanie dozorów przez inny podmiot;

2) elektroniczne urządzenie rejestrujące lub nadajnik uległy uszkodzeniu, zniszczeniu, zużyciu albo z innych powodów nie funkcjonują prawidłowo;

3) jest to konieczne z uwagi na zagrożenie życia lub zdrowia skazanego.

2. O dokonanym usunięciu, wymianie, instalacji lub założeniu elektronicznego urządzenia rejestrującego lub nadajnika upoważniony podmiot dozoru musi niezwłocznie zawiadomia sędziego penitencjarnego, wskazując podjęte działania oraz jego powód.”;

6) art. 83k otrzymuje brzmienie:

„Art. 83k. Do wykonywania, organizowania i kontrolowania oraz nadzoru nad wykonywaniem obowiązku przebywania stosuje się odpowiednio, z wyłączeniem przepisów w zakresie regulującym zadania sądowego kuratora zawodowego, przepisy art. 8 ust. 1, art. 15, art. 16, art. 25, art. 26 ust. 1, art. 27 ust. 2 oraz rozdziałów 4 i 5.”;

7) uchyla się art. 88;

8) w art. 89 uchyla się ust. 2.

Celem projektu jest:

„1) trwałe włączenie do polskiego porządku prawnego ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 960);

2) wdrożenie mechanizmów pozwalających na dalsze sprawne wykonywanie środków przewidzianych przez tę ustawę poprzez uelastycznienie istniejących regulacji i uzupełnienie występujących luk prawnych.”

- ✓ (!) **Warto również pamiętać o dwóch lipcowych zmianach w zakresie przepisów proceduralnych dotyczących postępowania karnego i postępowania w sprawach o wykroczenia:**

➤ **18 lipca 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 10 maja 2013 o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. nr 2013 poz. 765), zgodnie z którą:**

art. 180 § 2 k.p.k. stanowi

„§ 2. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd, na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.”.

art. 41 § 4 kodeksu post. w spr. o wykroczenia otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Sąd nie może zwolnić jednak od obowiązku zachowania:

- 1) tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu adwokata, radcy prawnego, lekarza lub dziennikarza;
- 2) tajemnicy statystycznej.”.

Wprowadzona nowelizacja miała na celu dostosowanie regulacji proceduralnych do wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w dniu 13 grudnia 2011 r. (sygn. akt K

33/08), stwierdzającego niezgodność normy wywodzonej z art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. nr 89, poz. 555, z późn. zm.) z Konstytucją. Trybunał orzekł wówczas, że art. 180 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej, jest niezgodny z art. 47 oraz art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez to, że nie określa przesłanek owego zwolnienia.

Jak zaznaczona w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizacyjnej:

„Projekt zakłada nadanie nowego brzmienia art. 180 § 2 k.p.k. Kierując się bowiem argumentami zaprezentowanymi w uzasadnieniu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz sugestiami tam zawartymi, projektodawca uznał, iż objęcie tajemnicy statystycznej taką samą ochroną, jaką zapewniono tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej oraz dziennikarskiej, uczyni w pełni zadość standardom konstytucyjnym. Wprawdzie Trybunał zazaczył w swym wywodzie, że z racji związania zakresem zaskarżenia nie mógł wypowiedzieć się o celowości nowelizacji mechanizmu przewidzianego w art. 180 § 1 k.p.k. także dla pozostałych obowiązków dyskrekcji. Niemniej zaakcentował również, że *„specyfiką tajemnicy statystycznej jest to, że - inaczej niż inne tajemnice zawodowe - chroni nie tylko interes indywidualny, ale także, a nawet przede wszystkim, istotny interes publiczny - prawidłowo funkcjonującą i wiarygodną statystykę publiczną.*” W ocenie Senatu, objęcie wszelkich tajemnic regułami podobnymi, czy wręcz identycznymi, jak te przewidziane w art. 180 § 2 k.p.k. mogłoby więc być niezasadne, a poza tym prowadziłyby do przyznania interesom prywatnym (indywidualnym) wyraźnego pierwszeństwa przed interesem wymiaru sprawiedliwości, i to niezależnie od charakteru tych pierwszych. Wreszcie idea sprawnego i skutecznego wymiaru sprawiedliwości przemawia za utrzymaniem dotychczasowego podziału na tajemnice, których zachowanie determinują odrębne przepisy wraz z art. 180 § 1 k.p.k., oraz te, które podlegają już rygorom art. 180 § 2 k.p.k. lub ewentualnie innym szczególnym reżimom. Wejście w życie projektowanej regulacji spowoduje zatem, że zwolnienie świadka z obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej, będzie możliwe jedynie z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości, przy braku innych środków dowodowych na daną okoliczność. Przesłanka tak pojmowanej *„niezbędności*” będzie - co oczywiste - wypełniana treścią a casu ad casum, co pozwoli na odpowiednie wyważenie konkurencyjnych wartości. Należy także zwrócić uwagę, że prokurator został pozbawiony kompetencji do wydawania postanowień w przedmiocie zwolnienia z tajemnicy *notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej* w toku postępowania przygotowawczego. W tym przypadku właściwy ma być sąd powołany do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji (por. art. 329 § 1 k.p.k.), a jego orzeczenie będzie podlegało zaskarżeniu na zasadach ogólnych”

(Zob. też szerzej Piotr Kardas, *„Kilka uwag o ochronie tajemnicy statystycznej i podstawach prawnych jej wykorzystywania w postępowaniu karnym*”, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych z 2009 r.)

- **23 lipca 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 marca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. nr 2013 poz. 480) n mocy, której dokonano ważnych zmian w zakresie art. 306 i 330 k.p.k:**

art. 306:

§ 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa przysługuje zażalenie:

- 1) pokrzywdzonemu,
- 2) instytucji wymienionej w art. 305 § 4,
- 3) osobie wymienionej w art. 305 § 4, jeżeli wskutek przestępstwa doszło do naruszenia jej praw.”

po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Na postanowienie o umorzeniu śledztwa przysługuje zażalenie:

- 1) stronom,
- 2) instytucji państwowej lub samorządowej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie,
- 3) osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym w art. 228-231, art. 233, art. 235, art. 236, art. 245, art. 270-277, art. 278-294 lub w art. 296-306 Kodeksu karnego, jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia, a wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw.

§ 1b. Uprawnionym do złożenia zażalenia, o którym mowa w § 1 i 1a, przysługuje prawo przejrzenia akt.”;

art. 330 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli prokurator nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. W takim wypadku pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 - o czym należy go pouczyć.”

Celem niniejszego projektu jest dopuszczenie osób najbliższych pokrzywdzonemu do wykonywania ich praw w postępowaniu karnym, a także umożliwienie osobie zawiadamiającej o popełnieniu przestępstwa, której prawa zostały naruszone, złożenie zażalenia na postanowienie prokuratury o umorzeniu postępowania przygotowawczego bądź odmowie jego wszczęcia. Jak trafnie stwierdzono w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej: „...aktualny model, w którym jedynie pokrzywdzony (w tym wąskim rozumieniu) może poddawać sądowej ocenie odmowę wszczęcia lub umorzenie postępowania przygotowawczego, nie daje gwarancji realizacji zadań prokuratora jako obrońcy dóbr ogólnych. Przesądza o tym właśnie faktyczny brak instancyjnej kontroli sądowej w sytuacji, gdy określone postępowanie zostało umorzone w fazie in rem, bądź gdy zapadła decyzja o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego. Środki wewnętrznego nadzoru przewidziane w art. 327 § 1 k.p.k. oraz 328 k.p.k. są niewystarczające. Brakuje tu bowiem formalnej kontroli sądowej nad prokuratorem wypełniającym funkcję rzecznika praw pokrzywdzonych przestępstwem dotyczącym również dóbr publicznych. Zgodnie zaś z zasadą ubi remedium ibi ius - tylko tam gdzie istnieją określone sądowe środki ochrony tam podstawowe prawa człowieka mogą istnieć naprawdę. Innymi słowy, bez efektywnych i realnych środków ochrony nawet najlepiej sformułowane prawa pokrzywdzonego pozostaną martwą literą - atrapą.

Zaproponowana zmiana art. 306 k.p.k. poszerzy krąg osób uprawnionych do zaskarżania decyzji prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania. W rezultacie polepszy się sytuacja pośrednio pokrzywdzonych przestępstwem poprzez stworzenie możliwości poddania sądowej kontroli realizacji przez prokuratora roli obrońcy dóbr ogólnych, w sytuacji, gdy prowadzi to jednocześnie do naruszenia lub zagrożenia interesów indywidualnych, nie spełniających kryterium bezpośredniości, określonego w art. 49 k.p.k.” (zob. Uzasadnienie poselskiego projektu ustawy - druk sejmowy nr 604)

- **POZA TYM, W ZAKRESIE PRZEPISÓW WYKONAWCZYCH WARTO ODNOTOWAĆ NASTĘPUJĄCE ZMIANY:**

- **7 sierpnia 2013 r.** wchodzi w życie Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 lipca 2013 r. w sprawie szczegółowości informacji umieszczanych w karcie rejestracyjnej i w zawiadomieniu (Dz.U. 2013 poz. 892) (zmiana dotyczy danych znajdujących się w Krajowym Rejestrze Karnym)
- **14 sierpnia 2013 r.** wchodzi w życie Rozporządzenie Ministrów Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej oraz Spraw Wewnętrznych z dnia 24 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. 2013 poz. 890)
- **14 sierpnia 2013 r.** wchodzi w życie Rozporządzenie Ministrów Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 19 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. 2013 poz. 891)
- **15 sierpnia 2013 r.** wchodzi w życie Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. 2013 poz. 895)
- **22 sierpnia 2013 r.** wchodzi w życie Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 2013 r. w sprawie sposobu archiwizowania oraz sposobu i trybu usuwania danych osobowych i informacji zarejestrowanych w związku z wykonywaniem kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U. 2013 poz. 893)

- **ORZECZNICTWO**

- **SN : nie odnotowano ważniejszych orzeczeń**

➤ **TK:**

- ✓ **24 lipca 2013 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie Kp 1/13 w pełnym składzie rozpoznał wniosek Prezydenta RP dotyczący stosowania przymusu bezpośredniego w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.**

- TK orzekł, że art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 4 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w części dotyczącej art. 42 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie, w jakim umożliwia stosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia z użyciem "innych urządzeń technicznych", **jest niezgodny** z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i z zasadą poprawnej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji. Trybunał stwierdził ponadto niezgodność z art. 2 Konstytucji art. 5 ustawy z 4 stycznia 2013 r.

(zob. też **Rzeczpospolita**, 25.7. 2013, W izbie wytrzeźwień przymus pod kontrolą. **Dziennik Gazeta Prawna**, 25. 7. 2013, Ewa Maria Radlińska: Skracanie vacatio legis bez uzasadnienia jest niedopuszczalne, **Gazeta Wyborcza**, 25. 7. 2013 Ewa Siedlecka: Trybunał Konstytucyjny otrzeźwił Sejm)

- ✓ **17 lipca 2013 r. Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie w sprawie SK 9/10 rozpoznał skargę konstytucyjną dotyczącą obligatoryjnego wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności za przestępstwo podobne.**

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości odstąpienia przez sąd od zarządzenia wykonania kary w sytuacji, gdy wobec skazanego ponownie orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy, **jest niezgodny** z art. 45 ust. 1 konstytucji.

Powyższy przepis traci moc obowiązującą z upływem **osiemnastu miesięcy** od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw.

W pozostałym zakresie Trybunał umorzył postępowanie.

„Trybunał przyjął, że sąd wykonawczy powinien móc rozważyć - gdy stwierdzi, że proces karny w kolejnej sprawie zakończył się skazaniem za podobne przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania - czy nie zachodzą okoliczności szczególne przemawiające za niezarządzeniem wobec skazanego wykonania kary. Sąd wykonawczy musi mieć możliwość procesowego badania - w okolicznościach konkretnej sprawy i przy uwzględnieniu domniemania kar wolnościowych (zob. art. 58 § 1 k.k.) - czy istnieją powody dla zarządzenia wykonania wcześniej warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności wobec osoby powtórnie skazanej na karę pozbawienia wolności. Dotyczy to wypadku, gdy w kolejnej sprawie karnej sąd prawomocnie

warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności, ale zachodzą wskazane przez skazanego i stwierdzone przez ten sąd szczególne okoliczności charakteryzujące jego prognozę kryminologiczną, które wskazują, że zarządzenie wykonania kary byłoby decyzją niemieszczącą się w kategoriach ultima ratio.

Trybunał doszedł do wniosku, że art. 75 § 1 k.k. prowadzi do niespójności. Z jednej bowiem strony sąd, orzekając ponownie karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary daje wyraz przekonaniu, że w stosunku do skazanego, pomimo ponownego skazania, istnieje w dalszym ciągu pomyślna prognoza kryminologiczna, a z drugiej zarządzenie wykonania wcześniej orzeczonej kary dowodzi, że taka prognoza nie istnieje.

Dlatego Trybunał podkreślił, że sprawiedliwość procedury sądowej wymaga, aby sądy powinny móc badać i oceniać okoliczność, czy owa pozytywna prognoza kryminologiczna przestała istnieć w związku z ponownym skazaniem na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Konieczność kontroli sądowej powinna dotyczyć właśnie wypadku, w którym sąd w kolejnej sprawie ponownie orzekł warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności, mimo że sprawca popełnił przestępstwo umyślne i podobne.

Trybunał nie podzielił tym samym stanowiska, że powrót do podobnego przestępstwa umyślnego przekreśla zupełnie pozytywną prognozę kryminologiczną sprawcy. Stwierdził, że procedura sądowa przewidziana w zaskarżonym przepisie nie ma cech procedury sprawiedliwej, wymaganej przy rozstrzyganiu o sprawie w rozumieniu art. 45 ust. 1 konstytucji. Wolność osobista wymaga, aby sąd, przy orzekaniu o jej realnym pozbawieniu, miał zapewniony zakres uznania (minimum kompetencji sądu).”(fragment komunikatu prasowego TK)

(zob. też **Rzeczpospolita**, 18. 7. 2013, Sąd nie może działać jak automat. **Dziennik Gazeta Prawna**, 18. 7. 2013, Ewa Maria Radlińska: Sąd powinien mieć możliwość oceny wszystkich okoliczności sprawy.)

Adw. dr Dagmara Gruszecka